

ՆԱԽԱՐԱՐՆԻ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆԻ
ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆԻ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Ը

**ՆՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ԱԿՏԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՆՆ ՕՐԵՆՔԻ 78-ՐԴ ՆՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ ԵՎ 3-ՐԴ ՄԱՍԻ 3-ՐԴ
ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆԻ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

29 նոյեմբերի 2011թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարոյնյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի,
Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Նովիանիսյանի, Ն. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,
Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ պարասխանող կողմի ներկայացուցիչ՝ ՆՆ Ազգային ժողովի
աշխատակազմի իրավաբանական վարչության իրավական փորձաքննության բաժնի
գլխավոր մասնագետ Ա. Մխիթարյանի,

համաձայն ՆՆ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի
1-ին մասի 7-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՆ օրենքի 19, 25 եւ
71-րդ հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՆՆ վարչական
վերաքննիչ դատարանի դիմումի հիման վրա՝ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՆ օրենքի
78-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ 3-րդ մասի 3-րդ պարբերության՝ Նայասարանի Նան-
րապետության Սահմանադրությանը համապարասխանության հարցը որոշելու վերա-
բերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը ՆՆ վարչական վերաքննիչ դատարանի՝ 08.09.2011թ.
սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով «Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, ուսումնասիրելով նաեւ վեճի առարկա հարցի շրջանակներում առկա միջազգային փորձը, Նայասպանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Յ**.

1. «Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքը ՏՏ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2002թ. ապրիլի 3-ին, Նայասպանի Նանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2002թ. ապրիլի 29-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2002 թվականի մայիսի 31-ից:

«Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի վիճարկվող 2-րդ մասը սահմանում է.

«Իրավախախտման համար սահմանված պատասխանատվությունը վերացնող կամ մեղմացնող կամ իրավախախտում կատարած իրավաբանական եւ ֆիզիկական անձանց դրությունն այլ կերպ բարելավող իրավական ակտը փարածվում է մինչեւ դրա ուժի մեջ մտնելը ծագած հարաբերությունների վրա, այսինքն՝ ունի հետադարձ ուժ, եթե օրենքով կամ այդ իրավական ակտով այլ բան նախատեսված չէ»:

«Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 3-րդ մասի վիճարկվող 3-րդ պարբերությունը սահմանում է.

«Ուժը կորցրած իրավական ակտի գործողությունը փարածվում է մինչեւ դրա ուժը կորցնելու օրը ծագած հարաբերությունների վրա, եթե սույն օրենքով կամ ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին իրավական ակտով այլ բան նախատեսված չէ»:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապայմությունը հանգում է հետեւյալին. ՏՏ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նախագահի 28.06.2010 թիվ 1001171 հանձնարարագրի հիման վրա «Ն.Ա.Թ.Ա.Կ» ՍՊԸ-ում կատարվել է բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների եւ հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող՝ օրենսդրության առանձին պահանջների կատարման ճշտության ստուգում: Ստուգման արդյունքում կազմվել է 04.10.2010թ. թիվ 1001171 ստուգման ակտը, որով որպես բացահայտված խախտում արձանագրվել է «Պարզեցված հարկի մասին» ՏՏ օրենքի 4-րդ հոդվածի 2-րդ կետով նախատեսված պահանջի խախտում: 2009թ. հունվարի 1-ից ուժի մեջ մտած՝ «Պարզեցված հարկի մասին» Նայասպանի Նանրապետության օրենքը ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՏՏ օրենքի (21.08.2008թ.,

ՆՕ-149-Ն) 1-ին հոդվածով ուժը կորցրած է ճանաչվել «Պարզեցված հարկի մասին» ՆՏ 2000թ. հունիսի 5-ի ՆՕ-61 օրենքը:

«Ն.Ա.Թ.Ա.Կ» ՍՊԸ-ն հայցադիմում է ներկայացրել ՆՏ վարչական դատարան՝ ընդդեմ ՆՏ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի, ՆՏ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի Աշխարակի փարածքային հարկային փեսչության՝ Նարկային փեսչության 04.10.2010թ. թիվ 1001171 ստուգման ակտը մասնակի անվավեր ճանաչելու պահանջով: ՆՏ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի Աշխարակի փարածքային հարկային փեսչությունը ներկայացրել է հակընդդեմ հայց՝ «Ն.Ա.Թ.Ա.Կ» ՍՊԸ-ից հօգուտ պետական բյուջեի 12.045.100 դրամ բռնագանձելու պահանջով: ՆՏ վարչական դատարանն իր՝ 01.04.2011թ. վճռով հայցը բավարարել է, իսկ հակընդդեմ հայցը բավարարել է մասնակի: Դատարանի վճռի դեմ բողոք է ներկայացրել ՆՏ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի Աշխարակի փարածքային հարկային փեսչությունը: ՆՏ վարչական վերաքննիչ դատարանի 04.05.2011թ. որոշմամբ վերաքննիչ բողոքն ընդունվել է վարույթ: ՆՏ վարչական վերաքննիչ դատարանը 06.09.2011թ. կայացրել է գործի վարույթը կասեցնելու եւ ՆՏ սահմանադրական դատարան դիմելու մասին որոշում:

3. Դիմողի պնդմամբ՝ իր վարույթում գրնվող գործով կիրառման ենթակա «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում եւ 3-րդ մասի 3-րդ պարբերությունում ամրագրված դրույթները հակասում են ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջներին: Ըստ դիմողի՝ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջներին հակասելը դրսևորվում է նրանում, որ օրենքի վիճարկվող նորմը նախատեսում է իրավախախտման համար նախատեսված պարասխանաբարությունը վերացնող, մեղմացնող, անձի իրավական վիճակն այլ կերպ բարելավող իրավական ակտերին հեփադարձ ուժ փալու՝ ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված ընթացակարգից փարբերվող ընթացակարգ: Մասնավորապես, ըստ վիճարկվող նորմի՝ անձի իրավական վիճակը բարելավող իրավական ակտերը բոլոր դեպքերում ունեն հեփադարձ ուժ, եթե հակառակը նախատեսված չէ օրենքով կամ այդ իրավական ակտով, մինչդեռ ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասը նախատեսում է, որ վերոնշյալ ակտերն ունեն հեփադարձ ուժ, եթե դա նախատեսված է այդ ակտերով:

«Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ պարբերության մեջ ամրագրված նորմի առնչությամբ դիմողը գտնում է, որ այդ նորմի՝ ՆՏ Սահմանադրությանը հակասությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ այն որոշակիորեն կապված է նույն հոդվածի՝ վիճարկվող 2-րդ մասի հետ, քանզի այն ամրագրելով «սույն օրենքին» հասկացությունը՝ կիրառելի է դարձնում «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կանոնը:

4. Պապասխանող կողմն ըստ էության չի առարկում դիմող կողմի փաստարկներին՝ ընդունելով, որ առկա է անհամապատասխանություն «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի միջեւ: Պապասխանող կողմը նման անհամապատասխանությունը բացատրում է նրանով, որ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի այս նորմն ընդունվել է մինչեւ 2005թ. նոյեմբերի 27-ի հանրաքվեով ընդունված սահմանադրական փոփոխությունները, իսկ մինչ այդ ՆՏ Սահմանադրությունն անձի իրավական վիճակը բարելավող իրավական ակտերի հետադարձ ուժի վերաբերյալ իրավակարգավորում չէր նախատեսում: Միեւնույն ժամանակ, պապասխանող կողմը վիճարկվող նորմը ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասին չհամապատասխանեցնելու հանգամանքը պարճառաբանում է նրանով, որ Սահմանադրության բարձրագույն իրավաբանական ուժը թույլ է տալիս ապահովել նշված սահմանադրական նորմի անմիջական գործողությունը:

«Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ պարբերության առնչությամբ պապասխանող կողմը գտնում է, որ այդ նորմի՝ Սահմանադրությանը հակասելն անմիջականորեն բխում է նույն հոդվածի 2-րդ մասի իրավակարգավորումից: Նեպեսաբար, վերջինս Սահմանադրությանը համապատասխանեցնելու դեպքում այդ խնդիրը կվերանա:

5. ՆՏ սահմանադրական դատարանը նախ արձանագրում է, որ քննության առարկա իրավադրույթների սահմանադրականության վերաբերյալ վեճը՝ որպես այդպիսին, բացակայում է դիմող եւ պապասխանող կողմերի միջեւ, որոնք գրեթե նույն փաստարկներով արձանագրում են օրենքի նշված դրույթների անհամապատասխանությունը Սահմանադրությանը: Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Կոնստիտուցիոնալ դատարանի կողմից քննությունը ոչ միայն էական նշանակություն կունենա ժամանակի մեջ իրավական ակտի գործողության սահմանադրաիրավական բովանդակության բացա-

հայրման ու իրավական հստակության ապահովման փեսանկյունից, այլև դատական պրակտիկայի համար առավել մարտչելի կդարձնի սահմանադրական նորմերի անմիջական կիրառման ինստիտուտի էությունը:

ՏՏ Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 3-6-րդ մասերի, ինչպես նաև 42-րդ հոդվածի 3-րդ եւ 4-րդ մասերի համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ ՏՏ Սահմանադրությամբ՝ ժամանակի մեջ իրավական ակտերի գործողության կանոնակարգումը հիմնվում է այն փրամաբանության վրա, որ իրավական ակտերի հեփադարձ ուժով գործողության մերժումն **ընդհանուր կանոն է**, իսկ այդ ակտերի հեփադարձ ուժով գործողության հնարավորությունը՝ **բացառություն ընդհանուր կանոնից**: Այս մոփեցումը բխում է իրավական որոշակիության, օրենսդրության նկարմամբ լեգիտիմ ակնկալիքների, մարդու իրավունքների երաշխավորման, իրավակիրառ մարմինների կողմից կամայականությունների կանխարգելման նկարառումներից: Նշված ընդհանուր կանոնին համապարասխան՝ ՏՏ Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 3-րդ եւ 4-րդ մասերն արգելում են արարքի պարժելիություն սահմանող եւ պարիժը խսրացնող օրենքի հեփադարձ ուժով գործողությունը: Նույն հոդվածի 6-րդ մասն արգելում է պարասխանավություն սահմանող կամ պարասխանավությունը խսրացնող օրենքի հեփադարձ ուժով գործողությունը: Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ հեփադարձ ուժ չունեն նաև անձի իրավական վիճակը վարթարացնող օրենքներն ու այլ իրավական ակտերը:

Նշված ընդհանուր կանոնից բացառություն են Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 5-րդ մասում եւ 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասում ամրագրված նորմերը: Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 5-րդ մասը, որի համաձայն՝ արարքի պարժելիությունը վերացնող կամ պարիժը մեղմացնող օրենքն ունի հեփադարձ ուժ, փվյալ հոդվածի իրավակարգավորման փրամաբանության ու առարկայի շրջանակներում վերաբերելի է միայն արարքի համար պարիժ սահմանող օրենքներին, եւ շեղում է ընդհանուր կանոնից:

Արարքի պարժելիությունը վերացնող կամ պարիժը մեղմացնող հարաբերությունները կարգավորող սահմանադրական նորմերը եւ դրանցում ամրագրված մոփեցումները համահունչ են միջազգային իրավական փաստաթղթերում ամրագրված դրույթներին: Այսպես, Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ՝ «Ոչ ոք չպեփք է մեղավոր ճանաչվի որեւէ քրեական հանցագործության համար՝ կապված ցանկացած գործողության կամ անգործության հեփ, որը, կարարման

պահին գործող ներպետական կամ միջազգային իրավունքի համաձայն, քրեական հանցագործություն չի համարվել: Չի կարող նաեւ կիրառվել ավելի ծանր պատիժ, քան այն, որը կիրառելի է եղել քրեական հանցագործության կատարման պահին»: Միաժամանակ, Քաղաքացիական եւ քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրում (հոդվ. 15), Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայում (հոդվ. 7, մաս 1) եւ միջազգային իրավական այլ փաստաթղթերում եւս անդրադարձ է արվել խնդրո առարկա հարցերի կարգավորմանը՝ նախատեսելով, որ արարքի պարժեկությունը վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող **քրեական օրենքն** ունի հետադարձ ուժ:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ արարքի պարժեկությունը վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող օրենքի հետադարձ ուժի հանգամանքը պայմանավորված է Սահմանադրությամբ օժտված իրավունքի ուժով, ինչպես նաեւ ՆՏ միջազգային պարտավորություններով եւ օրենսդրի որեւէ հայեցողություն չի ենթադրում:

Ինչ վերաբերում է ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված բացառությանը, ապա սահմանադրական դատարանը գրնում է, որ դա հանդես է գալիս որպես առավել ընդհանուր կանոն, չի վերաբերում Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 5-րդ մասի իրավակարգավորմանը, պայմանավորված է օրենսդրի հայեցողությամբ: Վերջինս իր հերթին կարող է դրսևորվել բացառապես միայն Կրկյակ ակտով կանոնակարգվող իրավահարաբերությունների շրջանակներում:

Սահմանադրական դատարանը սահմանադրական արդարադատության միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքներով հարկ է համարում ընդգծել նաեւ, որ վերոհիշյալ մոտեցումները համահունչ են միջազգային պրակտիկային: Վերջինիս համաձայն՝ որպես կանոն, անձի իրավական վիճակը բարելավող իրավական ակտին /բացառությամբ Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 5-րդ մասի իրավակարգավորման առարկային առնչվող դեպքերի/ իրավասու մարմնի կողմից հետադարձ ուժ հաղորդելը թույլատրվում է բացառիկ դեպքերում, եւ Կրկյակ ակտն ընդունող մարմնի՝ այդ ակտին հետադարձ ուժ հաղորդելու որոշումը պետք է հիմնվի հասարակության եւ պետության համար նման որոշման հնարավոր իրավական հետեւանքների բազմակողմանի վերլուծության եւ գնահատականի վրա:

6. ՆՏ սահմանադրական դափարանը գրնում է, որ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը փոխառնչվում է ոչ թե ՆՏ Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 5-րդ մասի, այլ 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի հետ, հետևյալ պարճառներով.

ա/ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասը եւ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը ենթադրում են իրավաստեղծի հայեցողության առկայություն, ինչը բացառվում է Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 5-րդ մասի պարագայում,

բ/ Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 5-րդ մասում խոսքը վերաբերում է միայն **օրենքին**, այնինչ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը եւ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասը վերաբերում են **բոլոր իրավական ակտերին**,

գ/ եթե Սահմանադրության 22-րդ հոդվածի 5-րդ մասը վերաբերում է «**պարճելիության**» վերացմանը կամ «**պարիճը**» մեղմացնելուն, ապա 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասը եւ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը վերաբերում են անճի **իրավական վիճակին /դրությանը/, նրա պարասխանարվությանը:**

Ներելաբար, «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը պերք է համահունչ ու ներդաշնակ լինի Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի իրավական փրամաբանությանը:

Միաճամանակ, անճի իրավական վիճակը բարելավող, նրա պարասխանարվությունը վերացնող կամ մեղմացնող իրավական ակտերի՝ ճամանակի մեջ գորճողությունը կանոնակարգող՝ ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասում ամրագրված նորմն ունի անմիջական գորճողություն եւ, ըստ այդմ, եթե ճյուղային օրենսդրությունը չի նախատեսում համապարասխան նորմ, որը սահմանում է փվյալ օրենսդրության՝ ճամանակի մեջ գորճողության կանոնները կամ բովանդակում է նշված սահմանադրական նորմին հակասող նորմեր, ապա **կիրառվում է նշված սահմանադրական նորմը՝ իր անմիջական գորճողության ուճով՝** համաճայն ՆՏ Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ մասերի:

ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասում ամրագրված նորմը սահմանադրական մակարդակով կարգավորում է ինչպես անճի իրավական վիճակը բարելավող, նրա պարասխանարվությունը վերացնող կամ մեղմացնող օրենքների, այնպես էլ այլ իրավական ակտերի՝ ճամանակի մեջ գորճողությունը, եւ, ըստ այդմ՝ այդ դրույթը հասցեագրված է ինչպես օրենսդրին, այնպես էլ **այլ իրավաստեղճ մարմիններին:** Այդ

նորմի իրավական բովանդակությունը հանգում է նրան, որ այն իրավական **ակտն ընդունող մարմնի հայեցողությանն է թողնում** անձի իրավական վիճակը բարելավող կամ պարասխանաբարությունը վերացնող կամ մեղմացնող իրավական ակտին հեղադարձ ուժ հաղորդելը /բնականաբար, հաշվի առնելով նաև Սահմանադրության 83.5-րդ հոդվածի պահանջները/: Միաժամանակ այս նորմը սահմանում է այդ հայեցողությունն իրացնելու ընթացակարգը, այն է՝ յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում իրավական ակտն ընդունող մարմինը, իրացնելով իրեն Սահմանադրությամբ փոխադրված հայեցողական լիազորությունը, փոխադրված իրավական ակտին հեղադարձ ուժ հաղորդելու **նպատակահարմարության դեպքում փոխադրված ակտում ամրագրում է այդ ակտին հեղադարձ ուժ փոխադրված դրույթ**: Նշված հայեցողությունն իրացնելու այս ընթացակարգն ինքնանպատակ չէ եւ փրամաբանորեն բխում է Սահմանադրությամբ՝ իրավական ակտերի ժամանակի մեջ գործողության կանոնակարգման ընդհանուր փրամաբանությունից:

Սահմանադրական դափարանը միեւնույն իրավահարաբերությունը կանոնակարգող սահմանադրական նորմի եւ օրենքի վիճարկվող նորմի համեմատական վերլուծության արդյունքներով գրնում է, որ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված նորմը, շեղվելով ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի իրավակարգավորման հիմքում ընկած՝ խնդրո առարկա իրավական ակտերի **հեղադարձ ուժի բացակայության կանխավարկածից**, ամրագրել է այդ իրավական ակտերի **հեղադարձ ուժի առկայության կանխավարկածը՝ բացառությունը դարձնելով ընդհանուր կանոն**:

Սահմանադրական դափարանը միաժամանակ գրնում է, որ մինչեւ սույն հակասության օրենսդրորեն հաղթահարումն իրավակիրառական պրակտիկան պետք է առաջնորդվի Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջով՝ որպես Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի ուժով անմիջականորեն գործող նորմ:

7. «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված՝ անձի իրավական վիճակը բարելավող, նրա պարասխանաբարությունը վերացնող կամ մեղմացնող իրավական ակտերի՝ ժամանակի մեջ գործողության վիճարկվող իրավակարգավորումն ընդունվել է մինչեւ 2005թ. սահմանադրական փոփոխությունները, երբ, ի տարբերություն գործող Սահմանադրության, նշված իրավական ակտերի՝ ժամանակի մեջ գործողությունը կանոնակարգող սահմանադրական որեւէ դրույթ չէր նախատեսվում: Սահմանադրությամբ խնդրո առարկա իրավահարաբե-

րության կանոնակարգման բացակայության պայմաններում օրենսդիրն ազատ էր այդ իրավահարաբերության ինքնուրույն կանոնակարգում նախատեսելու հարցում, եւ օրենսդրի հայեցողությանն էր թողնված ընտրությունը՝ նշված ակտերի հետադարձ ուժի առկայության կամ բացակայության կանխավարկածների միջեւ:

Անձի իրավական վիճակը բարելավող, նրա պատասխանատվությունը վերացնող կամ մեղմացնող իրավական ակտերի՝ ժամանակի մեջ գործողության կանոնակարգումը Սահմանադրության մակարդակով կատարվեց միայն 2005թ. սահմանադրական բարեփոխումների արդյունքում: ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածում, ի փարբերություն վիճարկվող նորմի, ամրագրվեց անձի իրավական վիճակը բարելավող, նրա պատասխանատվությունը վերացնող կամ մեղմացնող իրավական ակտերի հետադարձ ուժի բացառության կանոնը: Նման սահմանադրական կարգավորման պայմաններում ՆՏ Սահմանադրության 117-րդ հոդվածի 1-ին կետի ուժով երկու փարվա ընթացքում անհրաժեշտ փոփոխություն պետք է կատարվեր «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի վիճարկվող 2-րդ մասում, ինչը դեռեւս չի իրականացվել:

8. «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ պարբերությունում ամրագրված դրույթի բովանդակությունը հանգում է նրան, որ ընդհանուր կանոնի համաձայն՝ ակտի ուժը կորցնելուց առաջ ծագած հարաբերությունների նկատմամբ կիրառվում է փոխյալ ուժը կորցրած ակտը, եթե «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքով կամ ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին իրավական ակտով այլ բան նախատեսված չէ:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այս դրույթը չի կարող մեխանիկորեն համադրվել նույն օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հետ, որովհետեւ դրանց իրավակարգավորման առարկան այլ է: «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ պարբերության սահմանադրականությունը գնահատելիս առաջին հերթին անհրաժեշտ է հաշվի առնել սահմանադրական այն ընդհանուր սկզբունքը, որ ուժը կորցնելուց հետո իրավական ակտի գործողությունն ընդհանրապես դադարեցվում է: Սակայն առկա է նաեւ մեկ այլ հանգամանք: Քանի որ իրավական ակտին հետադարձ ուժ հաղորդելը Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի շրջանակներում հայեցողական իրավակարգավորման առարկա է, ապա բաց կարող են մնալ այնպիսի իրավիճակները, երբ փոխյալ իրավական ակտը հետադարձություն չի նախատեսել, նախորդ իրավական ակտը ուժը կորցրել է, միաժամանակ նախկինում

կապարած արարքի համար ի հայտ է եկել իրավական պարասխանադրվության կոնկրետ խնդիր: Այս պարագայում է, որ օրենսդիրը նախատեսում է դրույթ, համաձայն որի՝ «ուժը կորցրած իրավական ակտի գործողությունը փարսվում է մինչև դրա ուժը կորցնելու օրը ծագած հարաբերությունների վրա, եթե սույն օրենքով կամ ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին իրավական ակտով այլ բան նախատեսված չէ»: Այս ձեւակերպումից բխում է նաեւ, որ եթե ՆՏ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի հիմքով իրավական ակտի նորմի հետադարձման խնդիր է լուծվել, ապա կգործի հետադարձված նորմը: Նման իրավակարգավորումն իրավաչափ է, առանց որի օրենսդրական լուրջ բաց կարող է առաջանալ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայասրանի Նանրապետության օրենքի 63, 64, 68 եւ 71-րդ հոդվածներով, Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը ճանաչել Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

2. «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ պարբերությունը, սույն որոշման հիման վրա «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասի ուժը կորցնելու պայմաններում, համապարասխանում է Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրությանը:

3. Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՆՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

29 նոյեմբերի 2011 թվականի
ՄԴՈ-1000